

visar att Rawls var bekymrad över anseende utan också att Rawls egen lösning på problemet inte duger. Rawls obeaktad är det också utmärkt att ha belyst status ur rättviseperspektiv. Såvitt jag vet finns inte särskilt många försök att lyfta fram status eller anseende som en rättvisevaluta i sig, trots att det utan tvivel är ett viktigt ämne. Sammantaget kan sägas att detta är en avhandling som verkligen förtjänar att läsas. Den är dessutom lätt att läsa, eftersom Ohlström skriver väldigt bra engelska och i allmänhet är pedagogisk och klar i sina begreppsanalyser.

Med detta sagt finns ett antal saker som jag önskar att Ohlström kommer att ta tag i framöver. Jag har som framgått haft vissa svårigheter att förstå Ohlströms grundläggande normativa position. Ett mer distinkt, möjligen något mer träaktigt grepp skulle behövas här. I synnerhet vore det belysande om Ohlström kunde utmejsla sin position, såväl idealteoretiskt som icke-idealteoretiskt, i förhållande till luck egalitarianism.

Litteratur

- Anderson, Elizabeth, 1999. "What is the Point of Equality?", *Ethics* 109(2), s 287-337.
- Dworkin, Ronald, 2002. "Sovereign Virtue Revisited", *Ethics* 113(1), s 106-143.
- Frankfurt, Harry, 1971. "Freedom of the Will and the Concept of a Person", *Journal of Philosophy* 68(1), s 5-20.
- Marmot, Michael, 2004. *The Status Syndrome*. London: Bloomsbury.
- Rawls, John, 1999. *A Theory of Justice* (reviderad upplaga). Oxford: Oxford University Press.
- Segall, Shlomi, 2010. *Health, Luck, and Justice*. Princeton: Princeton University Press.
- Skinner, B.F., 2005 [1948]. *Walden Two*. Indianapolis: Hackett

Göran Duus-Otterström är docent i statsvetenskap vid Göteborgs universitet

E-post: goran.duus-otterstrom@pol.gu.se

Triantafillou, Peter, 2012. *New Forms of Governing: A Foucauldian Inspired Analysis*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Anmälan av Patrik Hall

Peter Triantafillou är professor i public policy and performance management vid Roskilde Universitetscenter. I sin nya bok *New forms of governing: A Foucauldian inspired analysis*, ger han en såväl lättfattlig introduktion till Michel Foucaults tänkande som en imponerande bred framställning av hälsopolitik, arbetsmarknadspolitik och utbildningspolitik i Danmark, Frankrike och Storbritannien utifrån Foucault-inspirerade analysverktyg. Och detta bara på 190 sidor text.

Den typ av Foucault-inspirerad analys som Triantafillou tar sig an är den internationellt alltmer flödande gren av samhällsvetenskaplig forskning – speciellt inom förvaltningspolitik – som ibland betecknas "governmentality" (Triantafillou använder sig dock relativt lite av just detta begrepp); ett perspektiv byggt på "den sene" Foucaults föreläsningar i Paris och vidareutvecklat av bland andra Rose & Miller (1992) och Dean (1999). "Governmentality" är annars ett intressant begrepp eftersom det för ihop den politiska maktens skapande av nya styrformer inom nya typer av områden ("governmentalization", vad Foucault ägnade sina historiska studier åt) med den nya styrningens subjekts- eller identitetsskapande karaktär ("govern mentality").

Triantafillou föredrar att tala om "activation", det vill säga hur moderna styrformer, som Triantafillou med rätt eller orätt kallar "neo-liberala", försöker realisera ett slags självskapande "frihet" bland såväl medborgare som den offentliga sektorns organisationer, där den politiska makten ytterst är beroende av medborgares och organisationers ianspråktagande och aktiva nyttjande av denna frihet. Aktiveringens politik (jfr Dahlstedt 2009) riktas alltså inte bara mot medborgare som ska skapa sig själva och bli "fria" (via exempelvis jobbcoaching inom arbets-

marknadssektorn, en sund livsstil inom hälso- och utbildningspolitiken och ett livslångt lärande inom utbildningspolitiken). Även byråkratin ska aktiveras, moderna styrformer tar "the agency of bureaucracies for granted" till skillnad från den weberianska modellen. Skolor, högskolor, sjukhus, arbetsförmedlingar och försäkringskassor ska också bli "fria" och aktiva subjekt som genom ständig förbättring av sin självstyrning ska uppnå en högre grad av excellens, något som mäts och utvärderas genom prestationsbaserade system på outputsidan. Den senare utvecklingslinjen har Dean (1999) betecknat som "the governmentalization of government".

Det finns en framträdande dubbelhet i de neoliberala styrformer som Triantafillou undersöker. Å ena sidan betonar de frihet, självstyrning och delegerat ansvar, men å andra sidan går det inte att räkna med att medborgare och offentliga organisationer i tillräckligt stor utsträckning realiserar sin frihet, styr sig själva och tar sitt ansvar. I stället måste friheten "tvingas" fram genom omfattande politiska åtgärder, långt ifrån den klassiska, ekonomiska liberalismens *laissez faire*. Det tydligaste exemplet på detta inom de politikområden som Triantafillou undersöker är arbetsmarknadspolitikerna i de tre länderna, där konstruktionen av "humankapital" och "anställningsbarhet" alltmer kommit att stå i centrum för en bred arsenal av politiska åtgärder – som i sig innefattar skapandet av en ny marknad för arbetsmarknadsåtgärder – inriktade på arbetskraftens "kvalitet" snarare än efterfrågan på arbetskraft. Men detta intresse för "folkmaterial" gör sig även gällande inom hälso- och utbildningspolitiken, med fokus på risk management, livslångt lärande och anställningsbarhet. Det är således en starkt styrd "frihet" som manas fram inom dessa styrformer, som enligt Triantafillou framvisar en remarkabel konvergens i Danmark, Storbritannien, och under senare år även i Frankrike.

I Foucaults efterföljd betonar Triantafillou kraftigt den akademiska kunskapens

betydelse för den nya synen på hur frihet ska manas fram. Ekonomi, governanceforskning inom statsvetenskap, och framför allt olika former av "psy-knowledge" (livslångt lärande, den lärande organisationen, olika former av motivationsmodeller som populariserats av konsultindustrin) utgör för honom analysobjekt, snarare än analysmedel. I enlighet med Foucaults makt/kunskapsanalys öppnar och/eller producerar dessa discipliner nya områden för politisk makt och intervention. Triantafillou är starkt kritisk till de nya styrformerna som till viss del utvecklar de totalitära drag som påminner om svunna tiders befolkningspolitik, men han formulerar samtidigt den angelägna frågan: hur går det att motsätta sig en form av politisk styrning som påstår sig stimulera de självständiga kapaciteterna hos dem som är berörda av ett problem? Ett svar är uppenbart: genom att fokusera på enskilda medborgares och enskilda offentliga organisationers självstyrning och prestationer bortser man samtidigt från strukturella förhållanden. I hur hög utsträckning individen och enskilda organisationer ska anses ansvariga för sina egna problem är ett område där den politiska pendeln verkligen svängt (tillbaka enligt min mening) under senare decennier. Triantafillou har här en berättigad kritik mot bland annat governance-perspektivet inom statsvetenskapen, måhända kontroversiellt i Roskilde som varit ett av de akademiska flaggskeppen för detta perspektiv, som har en tendens att gå maktens ärenden och inrikta sig på hur självstyrningen ska realiseras, snarare än att försöka problematisera själva grundperspektivet på självstyrning.

Tre kritiska frågor bör ställas till Triantafillous breda (och därmed med nödvändighet något ytliga) framställning. För det första: på vilket sätt tillför Foucault-inspirerade analysverktyg mervärde i en analys av de nya styrformerna? Triantafillous bok sönderfaller i två separata delar – en relativt omfattande genomgång av Foucaults tänkande kring och metoder för att analysera styrning, samt en empirisk beskrivning av tre politik-

områden i tre länder. Det sammanbindande kittet är Triantafillous undersökning av de kunskapsformer som möjliggjort de nya formerna av intervention och aktiveringspolitik. Men med undantag av den sedvanliga "OECD-berättelsen" (dvs de ekonomiska modeller som via OECD:s förmedling har fått status av officiella rekommendationer för public management i västvärlden) framgår det aldrig varför just dessa kunskapsformer, ibland tämligen esoteriska sådana såsom Luhmanns systemteori, nått en sådan status. Triantafillou lägger stark tonvikt vid Foucaults fokus på problematiseringar av mänskligt beteende, och en sådan form av, företrädesvis deskriptiv, analys fullföljs utan tvekan boken igenom. Men i slutänden lämnas författaren ändå med intrycket att en stor del av de empiriska beskrivningarna kunde ha gjorts utan det foucauldianska bygget, låt vara att detta bygge är osedvanligt lättillgängligt och befriat från begreppsinflation.

För det andra: hur uppnår de nya styrformerna effekt? Det finns en viss risk att det valda perspektivet gör att fokus läggs på positiv evidens för de nya styrformerna. I kapitlet om generella reformer inom offentliga organisationer undersöks olika former av aktiveringsprogram för att göra byråkratin mer autonom och självstyrande – detta återspeglar sig sedan även i kapitlet om de olika politikformerna. Här är det bara att hålla med om att det handlar om ett kvalitativt nytt sätt att se på byråkrati, men är det det enda? Jag vill mena att det också finns tendenser till mer rigid byråkrati, där nya aktiveringsprogram tenderar att omformas till regler och där byråkratisk "red tape" frodas i all välmåga (Hall 2012). Den nya självstyrningen avlöser inte nödvändigtvis andra styrningsformer, exempelvis weberiansk byråkrati, som för övrigt i den här boken, liksom inom mycken övrig kritisk forskning, tas för en reellt existerande historisk styrningsform snarare än en idealmodell. Triantafillou hade här haft nytta av en större inblick i mer nyanserad "postbyråkrati"-litteratur.

Det mest sofistikerade argumentet som Triantafillou har kring den nya styrningen är att utövandet av makt är beroende av de underlydandes frihet att styra sig själva. Makt utan frihet är snarast total dominans. Men man skulle ändå vilja fråga sig om detta säger oss något nytt om en specifikt modern styrning? I slutänden utövas den makt genom vilken de underlydande styr sig själva genom tvång: rökförbud (som ju har uppenbara likheter med de snart 100 år gamla alkoholförbuden), hot om att bli utan ersättning om man inte deltar i arbetsmarknadsåtgärder, indragna examinationsrätter om man inte underkastar sig utvärderingar, är exempel på åtgärder som Triantafillou nämner. Sammanfattningsvis: även om jag utan tvekan ger Triantafillou rätt i att modern makt i hög grad förlitar sig på självdisciplinering, kan jag inte se annat än att denna makt samtidigt förenar sig med mer påtagliga former av makt, och ställer mig därför frågan om inte förlitandet på självdisciplinering och självstyrning inom vissa, ofta relativt tydliga gränser, har varit utmärkande för västerländska samhällen under betydligt längre tid än vad Triantafillou tycks anta. Och då kan man fråga sig hur mycket "neoliberalism" egentligen har tillfört och vad som egentligen är nytt i det nya?

Detta leder över till den tredje frågan: varför har de nya styrformerna uppstått? Det enklaste svaret, om jag tolkar Triantafillou rätt, är via nya typer av problematiseringar. I inledningen går han i snabb följd igenom – och avfärdar lika raskt – tre kausala teorier: 1970-talets ekonomiska kris (och successiva kriser), nyliberal ideologi samt isomorfism/imitation. I stället förordar han synen att de nya styrformerna är konsekvensen av en speciell typ av problematiseringar i en specifik historisk situation med sin specifika konstellation av rationaliseringar och teknologier, och som måste analyseras därefter. Det som faller bort ur den Foucault-inspirerade analysen faller då också bort från det historiska synfältet. Det kan exempelvis röra sig om starka politiska intressen som velat delegera

besvärliga konflikter till medborgarna och de offentliga organisationerna själva, eller måhända ännu starkare ekonomiska intressen som velat flytta fokus från interventioner inom näringslivet och problematisera medborgarna och den offentliga sektorn i stället, och som dessutom haft möjlighet att tjäna en betydande slant på aktiveringens politik. Men den typen av aktörsbaserade förklaringar är bortdefinierade ur det valda perspektivet.

Sammanfattningsvis har Triantafillou givit en omfattande och insiktsfull beskrivning med "Foucault-glasögon" av ett antal centrala och aktuella politikområden under reform i tre olika länder. Men förklaringarna letar jag fortfarande efter.

Referenser:

- Dahlstedt, Magnus, 2009. *Aktiveringens politik: demokrati och medborgarskap för ett nytt millennium*. Malmö: Liber.
- Dean, Mitchell, 1999. *Governmentality: Power and Rule in Modern Society*. London: Sage.
- Hall, Patrik, 2012. *Managementbyråkrati: organisationspolitisk makt i svensk, offentlig förvaltning*. Malmö: Liber.
- Rose, Nikolas & Miller, Peter, 1992. "Political Power beyond the State: Problematics of Government", *British Journal of Sociology* 43(2), s 172–205.

Patrik Hall är docent i statsvetenskap och verksam vid Institutionen för globala studier, Malmö högskola.
E-post: patrik.hall@mah.se